

Täysistunto

Tiistai 11.11.2025 klo 14.00—18.29

12. Hallituksen esitys eduskunnalle opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan koskevaksi lainsäädännöksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 80/2025 vp
Valiokunnan mietintö StVM 17/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 17/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Kiuru, esittelypuheenvuoro, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.41 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me olemme olleet viime viikolla todella ahkeria näissä budjettilakiemme käsittelyissä, joten olemme tällä viikolla tosi usein täällä salissa näitä esityksiä esittelemässä ja keskustelemassa näiden sisällöstä.

Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä on kysymys siitä, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annettua lakia, opintotukilakia, koulumatkatukilakia, opetus- ja kulttuuriministeriön hallintoalan viranomaisista annettua lakia ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhön paluun edistämisestä annettua lakia sekä opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain kumoamista nyt tässä edistetään. Eli yhdistettäisiin käytännössä opintotuen muutoksenhakulautakunta sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan. Tämän esityksen on tarkoitus tulla voimaan lakina 1.1. tulevaa vuotta. Tässä olevan voimassaoloajan jatkamista koskevan muutoksen tulee kuitenkin tulla voimaan ennen kuin sen kohteena olevan lain voimassaolo päättyy 31.12.25.

Arvoisa puhemies! Niin kuin tässä totesin, useita lakeja muutetaan, jotta saadaan yhdistettyä nämä molemmat tärkeät muutoksenhakulautakunnat yhteen.

Olemme saaneet ensinnäkin opintotuen muutoksenhakulautakunnan ja sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan yhdistämisen yhteydessä lausunnon myöskin sivistysvaliokunnalta, ja me yhdyimme sivistysvaliokunnan keskeisiin huomioihin. Näistä ehkä keskeisin on se, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tulee turvata opintotukijärjestelmää ja koulutusjärjestelmää koskeva asiantuntemus. Siten tässäkin esityksessä opintotuen muutoksenhakulautakunnan henkilöstö siirtyy sellaisenaan näihin vastaaviin tehtäviin uuteen organisaatioon, ja myöskin päätoimisen puheenjohtajan virka opintotuen muutoksenhakulautakunnassa siirretään tässä mukana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

Lisäksi olemme kiinnittäneet huomiota myöskin jäsenten kelpoisuusvaatimuksiin näissä lautakunnissa siten, että osaamisvaatimukset kattavat jatkossa opintotuen muutoksenhakulautakunnassa käsiteltävät asiat. Valiokunta korostaa omassa mietinnössään sitä lähtökohtaa, että tulevaisuudessa, kun uusia ihmisiä palkataan, on otettava huomioon perehtyneisyys nimenomaan tähän laajentuneeseen kenttään. Siten asiantuntijoiden siirtymisellä voidaan varmistaa myöskin myönteinen vaikutus tämän muutoksen johdosta opiskelijoiden toimeentulon kokonaisuuden huomioimiseen muutoksenhaussa, koska sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnassa käsitellään jo nyt monia muitakin opiskelijoiden saamien etuuksien asioita.

Arvoisa puhemies! Kuten nyt alkaa hahmottua, myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää näitä muutoksia perusteltuina, ja me kannatamme tämän esityksen hyväksymistä muuttumattomana. Myöskin sivistysvaliokunta on omassa lausunnossaan todennut, että he kannattavat opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan.

Arvoisa puhemies! Keskustelua valiokunnassa herätti se, voidaanko kaikki asiat jatkossa päättää lainopillisessa kolmijäsenisessä ratkaisukokoonpanossa, johon kuuluu puheenjohtajan lisäksi kaksi lakimiesjäsentä tai lakimiesjäsen ja lääkärijäsen mutta ei niin kutsuttua maallikko- tai intressijäsentä vastaavasti kuten nykyisin opintotukiasioiden muutoksenhakulautakunnan kolmijäsenisessä kokoonpanossa. Sekä sivistysvaliokunta että myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta pitävät perusteltuna ehdotusta ratkaista opintotukiasiat kolmijäsenisessä lainopillisessa kokoonpanossa, nimenomaan siksi, että valtaosa opintotukeen liittyvistä asioista on nimenomaan lainopillisia. Valiokunta pitää myös tarkoituksenmukaisena, että opintotuen ratkaisutoiminnassa voidaan noudattaa samanlaista ratkaisutoimintaa kuin muiden Kansaneläkelaitoksen etuuksien ratkaisutoiminnassa.

Tässä yhteydessä korostamme nimenomaan sitä tarvetta, että muutoksenhakulautakuntien yhdistämisen täytyy tuoda myöskin positiivisia vaikutuksia. Kiinnitimme huomiota valiokunnan käsittelyssä myöskin käsittelyaikojen kohtuullisuuteen. Kohtuullisuuden osalta meillä on ollut huoli siitä, miten nykyinen opintotukia käsittelevä muutoksenhaku tosiasiallisesti toimii. On ollut varsin pitkät käsittelyajat, ja siten myöskin opiskelijoiden oikeusturvan edistämisen kannalta on tarkoituksenmukaista, että tämä muutoksenhaku keskitetään yhdenmukaisesti ja uusimpien tietoteknisten mahdollisuuksien kautta tehokkaasti toimivaan järjestelmään.

Valiokunta korostaa sivistysvaliokunnan tavoin, että muutoksen tulee tietenkin olla tiedotettu opintotukiasiakkaille selkeästi ja tehokkaasti.

Lisäksi muutoksenhakulautakuntien yhdistämisen ohella esityksessä ehdotetaan, että myös työttömyysturvaa koskevat lainvoimaiset päätökset, niin sanotut poistoasiat, ratkaistaan kolmen henkilön ratkaisukokoonpanossa nykyisen viiden henkilön ratkaisukokoonpanon sijasta. Olemme tätä selvittäneet myös valiokunnassa ja kuulleet asiantuntijoiden arvioita, ja valiokunta pitää perusteltuna saamiemme tietojen valossa, että kaikki sosiaaliturvaetuuksien poistoasiat käsiteltäisiin jatkossa samanlaisessa kokoonpanossa. Näitä ratkaisutoimintaan liittyviä menettelyitä voidaan myöskin keventää ja sujuvoittaa.

Arvoisa puhemies! Todetaan, että valiokunta pitää myös tarkoituksenmukaisena niin sanotun lepäämislain voimassaolon jatkamista vuoden 27 loppuun. Laki on tällä hetkellä voimassa vuoden 25 loppuun.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on hyvä todeta, että tämä lakiehdotuksen käsittely valiokunnassa on ollut yksimielinen, ja siten myöskin mietintö on yksimielinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset esittelystä. — Edustaja Strandman pois-
sa. — Edustaja Lahdenperä.

17.50 Milla Lahdenperä kok: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys selkeyttää ja ajanmukaistaa opintotukeen, koulumatkatukeen ja sosiaaliturvan muutoksenhakuun liittyvää lainsäädäntöä. Se on tärkeää, sillä järjestelmä on ollut pirstaleinen ja monelle vaikeasti hahmotettava. Kun käsittelyprosesseja yhtenäistetään ja päätöksentekoa sujuvoitetaan, paranee ihmisten oikeusturva ja hallinto kevenee. Tämä helpottaa opiskelijoiden arkea ja tekee sosiaaliturvasta ennakoitavampaa. Erityisen tärkeää on, että koulumatkatuen uudistus ei heikennä maaseudun nuorten mahdollisuuksia opiskella. Tämä on tekninen, mutta tarpeellinen esitys, joka vie järjestelmää kohti selkeyttä ja oikeudenmukaisuutta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kiuru.

17.50 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Jo pidempään sivistyspuolella on visioitu tulevaisuutta ja pohdittu myös sitä, pitäisikö nykyistä opintotuen muutoksenhakua terha-koittaa. Nämä käsittelyajat ovat olleet reippaasti yli sen, mitä normaalisti ajateltaisiin, että olisi hyvä, ja viime vuosina valitusten käsittelyajat ovat paikoitellen venyneet. Silloin tietysti iso kysymys on ollut se, pitäisikö satsata tämän muutoksenhaun uusimpiin teknisiin mahdollisuuksiin vai hakea sitten isompaa kokoonpanoa, jolla mennä. Eri tiekartoissa, kun koulutuksen uusia kehittämisvisioita on tehty, on myöskin tunnistettu se, että ehkä tällä puolella opintotukiasioiden muutoksenhaku voisi löytää kotipesää vahvemmassa kokoonpanosta. Tämän johdosta nyt näyttää siltä, että hallitus on ottanut ihan tosissaan opetus- ja kulttuuriministeriön tekemät ehdotukset, jotka ovat siis jo olleet pidempään esillä, ja tässä nyt tämä muutos on tehty.

Tässä yhteydessä jouduimme myöskin valiokunnassa arvioimaan sitten sitä, onko tämä ehdotus kannatettava vai ei. Niin kuin totesin, olisi tärkeää myöskin pystyä osoittamaan jatkossa, että tämä muutos on kannattanut, niin että samalla logiikalla kuin sosiaaliturvasioissa myöskin täällä käsittelyajat saataisiin haltuun, ja sitä kautta tietenkin toivoisin, että se toisi opiskelijoille nopeaa muutoksenhakumahdollisuutta.

Toinen huoli on ollut sitten se, erityisesti meillä SDP:ssä, mitä tämä tarkoittaa poistoasioiden osalta, jos siirrytään tästä viiden kokoonpanosta kolmeen. Tämä esitys esittää siis myös sitä, että käytännössä yhdistettäisiin nämä työttömyysturvaan liittyvät poistopäätökset kolmen kokoonpanon alle. Työttömyysturvaosastossa nämä poistoasiat on aikaisemmin ratkaistu varsin isolla kokoonpanolla, joka on erottunut näissä sosiaaliasioiden käsittelyissä niin, että se on ollut ainoa toimija, jossa on oltu näin isolla kokoonpanolla liikkeellä. Tässä yhteydessä saimme myöskin parttien kannat, ja sitä kautta näyttää siltä, että on katsottu, että tähän muutokseen voitaisiin mennä. Tätä kautta onkin tärkeätä, kun otetaan huomioon, kuinka isosta volyymista tässäkin on kysymys, että tämä toisi sitten myöskin ihmisille, jotka odottavat päätöksiä omassa asiassaan, nopeutta ja myöskin sellaista läpinäkyvyyttä. Tässä pohdittiin todella meidän ryhmän toimesta, miten tähän suhtaudutaan, mutta asiantuntijaselvitykset saatuaamme olemme nyt yksimielisesti tätä ehdotusta tukemassa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 107/2025 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 80/2025 vp sisältyvien 1.—6. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.